

Görkəmli alim, unudulmaz insan

Görkəmli alimlərimiz çoxdur. Belə alimlərdən biri də insanlığa nümunə olan müdrik şəxsiyyət, həmyerlimiz, keçmiş Sovet İttifaqında və Azərbaycanda reaktiv yanacaqların alınması texnologiyasının inkişafında əvəzsiz xidmətləri olan Məcid Mərdanovdur. O, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, texnika elmləri doktoru, professor idi.

Görkəmli şəxsiyyətlər haqqında fikir söyləmək məsuliyyət tələb edir. Lakin mən Məcid Mərdanov haqqında oxuduqlarından, eşitdiklərimdən sonra belə qərara gəldim ki, onun həyatı və elmi fəaliyyəti gənc nəslə parlaq nümunədir.

Məcid müəllim sadə, işgüzər, qayğıkeş, xeyirxah, hamiya kömək etməyi bacaran alim olmuşdu. O, adı məktəb müəllimliyindən akademiyanın müxbir üzvlüyüne qədər mənəli həyat yolu keçib. Bu baxımdan böyük kimyaçı alim Məcid Mərdanovun şəxsiyyəti elm adamlarının çoxuna nümunə ola bilər. Məcid Mərdanov yüksək peşəkarlığı kimya elmində onun xüsusi yer tutmasına səbəb olub. M. Mərdanovun elmi fəaliyyəti neftlərin kimyəvi tərkibi və yeni növ reaktiv yanacaqların alınma texnologiyasının işlədilməsi idi.

Gəlin, onun həyat tarixəsini birge vərəqləyək. Məcid Mərdanov 9 aprel 1913-cü ilde Qəbələ rayonun Vəndam qəsəbəsində (o vaxtlar kənddində) anadan olmuşdur. İlk təhsilini Vəndam kənd məktəbində almışdır. 1931-ci ildə Şəki Pedaqoji Texnikumunu bitirmişdir. Həmin ildən Qəbələ rayonu Haciallı kənd natamam orta məktəbində müəllimlik fəaliyyətinə başlamışdır. 1932-ci ildən Vəndam kənd orta məktəbində riyaziyyat

müəllimi, dərs hissə müdürü və 1934-cü ildə məktəbin direktoru olmuşdur. Məcid müəllim öz xatirələrində yazır: "1933-1934-cü illərdə Azərbaycan Xalq Komissarları Sovet respublikasının məktəbləri üzrə keçirdiyi müsabiqədə Vəndam məktəbi fərqliəndiyi üçün "Nümunə məktəb" i adına layiq görülmüş və mükafatlandırılmışdır. Şəxsən mən Respublika Xalq Komissarları Sovetinin mükafatını aldım".

Məcid Mərdanov 1934-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin kimya fakültəsinə qəbul olmuşdur. 1939-cu ildə universiteti əla qiyətlərlə bitirən Məcid müəllim elə həmin ali məktəbdə müəllim kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır. 1939-cu ilin oktyabr ayında Məcid müəllim hərbi xidmətə çağrılır. İkinci Dünya müharıbəsində minamoyot vəzvodu komandiri kimi Şimal-qərb Leninqrad cəbhəsində iştirak edib. 1944-cü ildə ağır yaralanır və ordudan tərxis olunduqdan sonra Məcid müəllim Vətənə qayıdır. 1948-ci ildə Bakı şəhərində V. V. Kuybişev adına Elmi Tədqiqat Institutunda indiki yanacaqlar laboratoriyasında mühəndis, 1952-ci ildə laboratoriya rəhbəri təyin edilib. 1950-ci ildə ömrünün sonunaqədə Azərbaycan Elmlər Akademiyası Neft Kimyası Prosesləri İnstitutunda direktor müavini vəzifəsində işləmişdir.

Məcid Mərdanov müasir aviasiya yanacaqlarının yaradılması sahəsində apardığı elmi-tədqiqat əsasında 1953-cü ildə namizədlilik, 1962-ci ildə

doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmiş və 1968-ci ildə respublika Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir. M. Mərdanovun elmi fəaliyyəti neftin kimyəvi tərkibi və yeni

növ reaktiv yanacaqların alınma texnologiyasının işlənilməsi ilə əlaqədar idi. Aviasiyanın səsdən iti sürətə keçməsi və ucuş məsafləsinin artması Azərbaycan alimlərinin tədqiqatlarını okşidəşməyə

qarşı daha sabit yanacaqların alınması istiqamətinə yönəldi.

Mərdanovun öz əməkdaşları ilə apardığı geniş tədqiqat işləri nəticəsində səsdən iti sürətli reaktiv teyyarələr üçün SSRİ-də ilk yeni "T-6" reaktiv yanacağının texnologiyası işlənib tətbiq edildi. Azərbaycan neftindən alınan T-6 yanacağı yeni nəsil reaktiv teyyarələrin yaradılmasına və istismarına təkan verdi. Sonralar onun rəhbərliyi ilə Neft Daşları neftindən "T-8B" markalı yanacağın alınma texnologiyası işlənildi. Aviasiya yanacaqlarının texniki tələblərində yeni bir xassə meydana çıxdıqda M. Mərdanov həmkarları ilə neft xammalını emal edən yeni proseslərin və səmərəli aşqarların sintezini işləyib hazırladı. Yanacaqların termiki sabitliyini, korroziya və yeyilməyə qarşı davamlılığını təmin etmək üçün Məcid müəllim müvafiq aşqarların sintezi ilə elmə çox böyük töhfə verdi.

M. Mərdanov rəhbərliyi ilə aparılan işlər həmişə dövlət tərəfindən sıfariş olunub və keçmiş Sovetlər İttifaqının hərbi kompleksinin möhkəm-

lənməsinə kömək edib. Onun aldığı elmi nəticələr hərbi kompleksin ən sərt tələblərinə cavab verib və xüsusi komisiya tərəfindən yüksək qiymətləndirilib.

Nitroalkanların metal kompleksləri əsasında yaradılan sistemlərdən yanacaqlara ən səmərəli antistatik aşqarlar kimi istifadə etmək ideyası dünyada ilk dəfə Məcid Mərdanov məktəbinin nümayəndələri tərəfindən söylənib və təsdiq olunub.

İstedadlı kimyaçı alim 250-dən çox elmi əsərlərin və 40 müəlliflik şəhadətnaməsinin sahibi idi. Onun rəhbərliyi altında 3 doktorluq və 22 nəsiməzəlik dissertasiyası müdafiə edilmişdir. Məcid müəllim öz əməkdaşlarına və aspirantlarına qarşı çox həssas olmuş, gənclərə həm maddi, həm də mənəvi kömək etmişdir. Onun təmənnəsizliyinin, səmimiliyinin nəticəsi idi ki, hamının rejbətini qazanmışdı. Məcid müəllim çox mehriban, təvəzükər adam olub. Bu alim sözün əsl mənasında böyük insan idi.

Elmin inkişafında və yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında böyük xidmətlərinə görə Məcid Mərdanova 1979-cu ildə Azərbaycan Respublikasının «Əməkdar elm xadimi» adı verilmişdir.

Məcid Mərdanovun əməyi hökumət tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. O, "Il dərəcəli Vətən mühəribəsi" ordeni və "Şərəf nişanı" medalı ilə təltif olunmuşdur.

Əməkdar elm xadimi, texnika elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Məcid Əhəd oğlu Mərdanov 27 sentyabr 1982-ci ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

M. Mərdanov kimi bir şəxsiyyətin əməyinə yəqin ki, bundan sonra da layiq olduğu qiymət veriləcəkdir.

**A. EYYUBOVA,
Vəndam qəsəbə 1 sayılı tam
orta məktəbin direktor
müavini.**

Tarixi faciənin iştirakçısı öldü

Amerika Birleşmiş ştatları tərəfindən Yaponianın Xiroshima və Naqasaki şəhərinə atom bombası atılmasının ildönümü ilə əlaqədar kiçik bir yazı hazırlamağı fikirleştirdim. Bu ərefədə kütüvə informasiya vasitələrindən «Xirosimaya bomba atandıdan axırıncısı öldü» başlıqlı yazı ile rastlaşdım. Milyonlarla insanların ölümündə, şikət olmasında iştirak etmiş ABŞ təyyarəcisi Feodor Van Kirk adlı bu şəxs düz 93 il yaşamışdı. Deyirlər, Uca Yaradan bu dönya da cəza vermək istədiyi bəzi adamlara bu cür uzun ömür verir ki, ətrafdakılar baxıb ibret götürsünlər. Bəlkə də Feodor Van Kirk belələrindəndir. Cünki, onun 1945-ci ilin avqustun 6-da Yaponianın Xirosimaya şəhərine atdığı uran yüklü, 20 min ton trotil ekvivalentli atom bombasının partlayışı nəticəsində elə ilk dəqiqələrdə 140 mindən çox insan həlak olmuşdu. Ümumilikdə Xirosimaya və həmin ilin 9 avqustunda Yaponianın digər şəhəri Naqasakiyə atılan atom bombası nəticəsində yüz minlərlə insan həlak olmuş, milyonlarla insan zərər çəkmİŞdi. Bu bombaların fəsadları bu gün də davam etməkdədir.

Heç bir hərbi zərurət olmadan Yaponiya şəhərlərinə ABŞ tərəfindən atılan atom bombaları dünyaya güc nümayiş etdirmək və hegemonluq xarakteri daşıyırdı. ABŞ-in bu güc nümayişi nəticəsi olaraq tezliklə keçmiş SSRİ, Çin, İngiltərə, Fransa, Hindistan sonralar Pakistan, İsrail, Şimali Koreya da nüvə silahı eldə etdilər. Beləliklə bu gün ayri-ayrı dövlətlərdə olan kütüvə qırğınlıq silahları dünyani 18 dəfə son canlısına və bitkisinədək məhv etmək gücüne malikdir. Bu silahlara qoyulan xərc dinc məqsədlərə xidmət etsəydi dünyada ehtiyac içinde özür süren 1 milyarda yaxın insan acları və səfələtdən yaxa qurtara bilərdi.

Qüdrət SƏMƏDOV.

Doğma ölkəmizdə

Azərbaycan 133 ölkə ilə idxl-ixrac əməliyyatları aparır

Azərbaycan bu ilin yanvar-may aylarında 133 ölkənin hüquqi və fiziki şəxsləri ilə ticarət əməliyyatları aparmışdır. 97 ölkəyə əmtəə ixrac edilmiş, 121 ölkədən məhsul idxl olunmuşdur.

Xarici ticarət dövriyyəsinin 42-i Avropa, 30-u Amerika, 42-i Asiya ölkələri və digərləridir. Statistik məlumatə əsasən 5 ay ərzində xarici ticarət

dövriyyəsinin həcmi 17,2 milyard ABŞ dolları, o cümlədən ixracın həcmi 13,7 milyard dollar, idxlın həcmi 3,5 milyard dollar olmuşdur. Qeyri-neft məhsullarının ixracı 650 milyon dolları ödüb.

Her ailə üçün ünvanlı sosial yardımın məbləği 3 dəfədən çox artmışdır

Ünvanlı sosial yardımın hesablanması üçün ehtiyac məyarının məbləği 2006-ci ilə dəki 30 manatla müqayisədə

ötən müddətdə 3,3 dəfə artırırlaraq 2014-cü il yanvarın 1-dən 100 manata çatdırılıb. Ölkəmizdə ünvanlı sosial yardım programına başlanıldı 2006-ci ildə hər ailəye ödənişlən ünvanlı yardımın orta aylıq məbləği 44,28 manat olduğu halda, bu məbləğ otən müddətdə 3 dəfədən çox artdıq 133,6 manat təşkil edir.

Cari il iyulun 1-nə respublikamızda 559 min 834 nəfər ailə üzvünü əhatə edən 128 min 25 ailəyə ünvanlı dövlət sosial yardımını təyin edilmiş-

dir. Ünvanlı sosial yardım alan ailələrdə 1 yaşadək uşaqların sayı 5.805 nəfər, 18 yaşadək ailə üzvlərinin sayı 6.050 nəfər, 18 yaşından yuxarı əsil ailə üzvlərinin sayı isə 32.789 nəfərdir.

* * *

İyul ayında 99 mindən çox avtonəqliyyat vəsiyəti icbari siğortaya cəlb olunub

2014-cü ilin iyul ayında 99307 avtonəqliyyat vəsiyəti icbari siğortaya cəlb olunub. Onların 21,4 minini Azərbaycan Respublikasına tranzit məqsədilə daxil olan avto-

nəqliyyat vasitələri təşkil edib. Bir ayda yiğilan siğorta haqlarının məbləği isə 7,8 milyon manatı ödüb. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə siğorta haqlarının məbləğində 40,85 faiz artım müşahidə edilib.

Cari il 7 ayında avtonəqliyyat vəsiyəti sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari siğortası üzrə 525,7 mindən çox siğorta müqaviləsi bağlanıb. Siğorta haqlarının məbləği isə 38,07 milyon manat olub.

Məlumat AzərTAc-a icbari Siğorta Bürosundan verilmişdir.